

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díj:	
Egész évre	4 frt.
Félévre	2 „
Negyedévre	1 „

A társulat minden rendű tagjai
a lapot tagdíjaikért kapják.

Kéziratokat nem adunk vissza.

A lap szellemi részét illető cikkek a szer-
kesztőségnek, az előfizetési pénzek a pénz-
tárnoki —, az esetleges reklamációk pedig a
kiadóhivatainak kiutendók.

Szentséges atyánk XIII. Leo Pápa levele Magyaror- szág püspökeihez.

(Vége.)

Önként felfakadtott a magyarok lelkében, — aminthogy erre mindig nagy erővel is törekedtek és azt egyúttal nagy dicsőségöknek is tartották, — az igyekezet, hogy országuk az apostoli szent szék iránt, melyhez azt kiváló képesek s beusóséges ragaszkodás csatolják, mindig a lehető legragaszkodóbb legyen. Ezt számos közokirat bizonyítja: királyok és országnagyok levelei a római pápákhoz egyrésztől, másfelől pedig nagylelkű vitézség példái, mely már azelőtt, hogy Mohamed betörő seregei ellen kellett magát védelmeznie, segítségére jött az egyháznak, jogait védelmezve s a lázadók sérelmeit megtorolva. De hogy kellőnél tovább ne terjeszkedjünk ki ezekre, eleget beszél az a viszony, mely VI. Incze s V. Orbán valamint nagy Lajos közt létezett, amott hűséggel és tisztelettel, emitt kegyességgel és elismeréssel telve. Az is emlékezetre méltó, a mit Mátyás király II. Pálnak írt, ki őt buzdította, hogy a katolikus egyház ügyét, melyet Csehországban a husziták szorongattak, hatalmas segítségével támogassa: *Én — ugymond — a római szentegyháznak és szentségednek országommal együtt magamat teljesén odaadtam. Isten helytartója a földön, sőt maga az Isten sem parancsolhat oly veszedelmeset, a mit teljesíteni kegyeltes és üdvös cselekedetnek ne tartanék, amibe rettenhetetlenül belefogni ne akarnék, kivált mikor a kath. hit megerősítéséről s az istentelenek hüllenségének összezúzásáról van a szó . . . A vallásn kbarmely ellenségével kell szembeszállni, ime itt van együtt Mátyás és Magyarország . . . Kik az apostoli székhez és szentségedhez mindig hűk lesznek és örökké hűk mar adnak. És sem a király mon-
dása, sem a pápa várakozása nem maradt eredmény nélkül. Marad az utókor számára legsúlyosabb bizonyítéknak.*

Ide illenek, mint a hűséges ragaszkodás jutalmi, az a nem kevés és nem közönséges dicséret (commendationes), melyekre ez az apostoli szék nemzeteket (genus vestrum) méltatta; azok az egyedül álló megtisztelések és kiváltságok, melyekben ugyanő királyaitokat részesítette. Kedvünk telik benne és a jelen ünnepséghöz alkalmatosan esik, ha egyik fényesebb lapját annak a nagy okmányoknak, melyet XIII. Kelemen pápa Mária Teréziához, Magyarország királynőjéhez intézett, felidézünk, a melyben neki s ebben az országban való örökösének az *apostoli király* czimét, melyet kiváltság vagy szokás hozott forgalomba, hatalmánál fogva adományozza. „Magyarország virágzó királysága a keresztény földterület és dicsőség határainak kiterjesztésére, e harcziás nép vitézségénél fogva, mindezek közül a legalkalmasabbuak és az ország fekvésénél fogva is a legjobbnak tartatott és ma is annak tartatik. Nincs is senki a ki nem tudná mennyi és mily fényes tettet vitt véghez Jézus Krisztus vallásának védelmére és terjesztésére a nemes magyar nemzet; mily gyakran küzdött a legádázabb ellenségekkel s azokat, midőn a keresztény társadalom egyetemes megsemmisítésére törtek elő, miképp tartóztatta fel saját testével útjokban s mily fényes győzelmeket aratott felettük. Mind ennek hire jár a világon s fényes írott emlékekben van a dolog megörökítve. De nem lehet hallgatni különösen Szent-Istvánról, Magyarország legszentebb és nagylelkű királyáról, ki nek emlékezetét mennyei dicsőség koronazza s kit a szentek között törvényszerűen tisztelünk. Erényének, szentségének, lelki nagyságának nyomai, a magyar név örök dicsőségére, ma is láthatók ebben az országban. És az ő erényeinek gyönyörű példait utódjai mindenkor igyekeztek utánozni. Ennélfogva, senki sem csodálkozhatik azon, ha a római pápák a magyar nemzetet és az ő fejedelmeit és királyait a kath. hit és a

római szék iránt való kiváló nagy érdemeikre való tekintetből mindig a legnagyobb dicsérettel és kiváltságokkal tüntették ki. Ezek sorába mint nagy megtisztelés tartozik az, hogy a királyok előtt midőn kivonulnak, mint apostolságuknak fényes jelvénye a kereszt vitetik elől, még pedig a végett, hogy nyilvánvalóvá legyen, miszerint a magyar nemzet és az ő királyai egyedül a mi Urunk Jézus Krisztusnak keresztjében keresik dicsőségüket, a minthogy ebben a jelben a kath. hitért mindig harcolni is győzni is tényleg szoktak.⁽¹⁾

Azokban, habár igen szép és kedves az emberek és események ily szép emlékezetével ajánlani és az öröm fényes nyilatkozataival ékesíteni a ti ünnepegeitek: mégis a dolog természete javálja, hogy valami magasabbra emeljük fel szeméinket, a mi nem mulandó s a mi a közjóra szilárd gyarapodást hozhat. *Fő dolog, hogy Magyarország tekintsen végig magán és vallásosságától lángoló atyái nemes földjének tudata által szerentve, nem ismerve félre a jelen folyóidőket, magához méltó célokra törekedjék.* Valamennyitekhez, bármely rendhez tartoztok, szól az apostol buzdítása: *„Állhatatosak legyetek a hitben; cselekedjétek férfiasan és erősödjétek meg“*⁽²⁾ amivel valamennyiteknek egy szóval egy lélekkel összhangzásban kell lennetek: *„Tartsuk meg ami reménységünknek rendíthetetlen vallását“*⁽³⁾ *„Ne kövessünk el gonoszsgát dicsőségünk ellen“*⁽⁴⁾

Ha általában a világ folyását tekintjük, minden bizonynyal szomorú látvánnyal találkozunk. Vannak, tisztelendő testvérek, emberek, még pedig az egyház kebelén felnőtt emberek, kik a kath. vallást sem gondolkozásukban, sem tetteikben nem körvezik avval a tisztelettel, a mely azt megilleti s egy sorba állítják őt mindenféle más vallással, sőt gyanúsítják és rossz szemmel kísérik azt. Alig kell megjegyezni, hogy minemű cselekedet lehet az ilyen, mely az ősök hagyományát elfajult lélekkel visszautasítja és hogy mily hálátlan és rövidlátó lélekre vall az, ha az emberek az egyháztól eddig nyert jótéteményeket nem ismerik el s a tőle ezután várhatókat semmibe se veszik. Hiszen a katolikus vallásból fakadó bölcseségben és intézményekben, a mint e levél elején kiemeltük, az emberi társadalom javára csodálatos és sokféle ható erő rejlik; a mely az idővel nem szárad ki, hanem mindig ugyanez és mindig élő marad és az új időknek, csak el ne nyomja az ellenkezés, szakadatlanul hasznára válik.

A mi a ti népeteket tüzetesebben illeti, iránta a

1) Epist. *Quon multa alia*, die XIX. Aug. an. MDCCLVIII.

2) I. Kor. XVI. 13.

3) Zsid. X. 23.

4) I. Makab. IX. 10.

vallásra nézve előbbi leveleinkben és más hasonló gondoskodásinkban véleményünk szerint eleget tettünk akkor is, midőn veszélyekre figyelmeztetve óvtuk őt, akkor is, midőn eszközöket jelöltünk ki, melyek szabadságának és méltóságának állnak szolgálatára. És minthogy a vallástól az állami ügyek el nem szakíthatók, ezeknek is, mert ez apostoli tisztünkkel szoros összefüggésben van, ügyeztünk gondot és munkát teljes erőnkől szentelni. Hogyha ebben az irányban a jók vállvetve összesített igyekezete állandóan meg fognak figyelmeztetéseinknek és tanácsainknak felelni, miért ne lehetne abban a reményben élnünk, mely ebből a százados emlékü ünnepből gazdag virágot hajt és közös óhajaink megérlelésének útját megvilágítja? Egyetlen jó hazafinak vágyából sem hiányozhatik ugyanis az, hogy a viszály okainak eltávolításával az egyháztól ne vonassék meg az őt megillető tisztelet, mi által az állam dicsősége is fényesebben fog ragyogni, az ősi vallással való szövetségben és annak vezetése mellett. Ebből csak nyerni fog a hatalmak tekintélye, az ország rendei ke egymás iránt való vonzódása, az ifjuság nevelése, s a többi effélék mind helyesen fogják egymást támogatni az igazságban és szeretetben; mert ezeken az alapokon és támaszokon nyugszik főleg az államok léte és erőssége.

Hogy a javaknak ez összege úgy találkozzék nálatok, mint valaha az ősök fényesebb emlékében vala, arra nézve bizonyára nagy befolyással lesz az, ha a kegyeletes ragaszkodás a római egyházhoz, mintegy új felpezsdülést nyerve, az ősök példájából buzdítást fog meríteni. Értesültünk, hogy a közörmök ünnepegeink sorába igen helyesen az is fel van véve, hogy szent István nagy tisztelettel körüvezett koronája páratlan pompával fog a főváros utcáin át az új országház felavatására meghatározott napon körülhordatni. Valóban semmisen nőtt össze annyira a nemzet és királyaitok dicsőségével, alkotmányotok helyes gyakorlásának összhangját is semmi sem tünteti fel oly szépen, mint a királyi hatalomnak e szent jelvénye. Szabad legyen nekünk reményünkben előre élvezni azt a két kiváló hasznot, mely ebből az eljárásból oly könnyen fog eredni. Az egyik az, hogy a rendekben és a nép sokaságában annál inkább meg fog erősödni a hódolat és hűség vallásos ihlete a dicső Habsburgi ház iránt, mely ezt a koronát, a melyet őseitek neki önként felajánlottak, állandóan az ország boldogságára viselte. A másik oda céloz, hogy ez az elkötelezett emlegetése az atyák és szent Péter széke közt volt viszonynak, a melyet

ez a pápai ajándék megerősített és szentesített, eme kötelékeknek állandóságot és erőt kölcsönözzön.

Az pedig vegye tudomásul a nemes magyar nemzet, hogy ő az apostoli szék hatalmára és kegyelmére biztosan számíthat és kötetes számítani; mert ez a szék sohasem fog megfélemlézni a magyar nemzetlőt a katolikus vallás ügyében viselt dicső dolgokról és anyai gondoskodásának, szerető elnézésének (indulgentiáé) vonzódását fentartja és fenn fogja tartani mindenha.

A mi Bennünket illet, hogyha a ti javatokra eddig valamit kigondoltunk és tettünk azokat a jó Isten kegyesen sikerrel s gyamolítsa Bennünket tanácsával és istápolásával ezután is úgy támogasson, hogy az Ő segítségével a ti érdeketeknek még többel kedveskedhessünk. A jelen szerenés évforduló alkalmából pedig különösen kegyes jóvoltával tekintsen le apostoli királyotokra, az ország rendekre, a papságra, az egész népre s tegye őket bővelkedőkkel ama javak özönében, a melyeket Ő az igazságot és békét őrző nemzeteknek és országoknak ígért. Tekintsen rátok mindnyájatokra a ti Nagyasszonyotok Mária is, s vele szent István és Adalbert, az ország apostolai és mennybeli oltalmazói, hogy az Ő üdvös pártfogásuk alatt, melyet az ősök és elődök anyyra óhajtottak, napról-napra gyarapodó sikernek örvendeztetek.

Szeretelünk legfőbb fokának jeteit rendkívüli óhajtatotunk mindezekhez. Adja Isten, hogy hazátok minden polgárát, kiket ugyanazon egy haza szeretete hat át s jelenleg a közörm kedvéért ugyanegy testvéri szeretet köt össze, egyszerűn valaha, az anyaszentegyház boldog ölelésében ugyanaz az egy hit kapcsolja össze!

Ti pedig, tisztelendő testvérek, teljes éberséggel és minden igyekezettel folytassátok, a mint teszitek, a lehető legjobb érdemeket szerezni népetek és hazátok körül: mihez az isteni kegyelmek előjelül s kiváló szeretetünk tanúságul vegyétek apostoli áldásunkat, melyet reátok egyenkint és az egész örvendező Magyarországra szeretetünk egész melegével adunk.

Kelt Rómában, szent Péternél, Május 1-én 1896-ban, pápaságunk 19-ik évében.

XIII. LEO PÁPA.

Széchenyi és Kossuth.

Péter János.
(Folytatás.)

Az első, ki e jövőt határozott alakba öltöztette: Széchenyi István. Mint az üstökös csillag tűnik elő a magyarság égén, mely fényes zászával nagy dolgok hirdetője. Vágyait, sejtelmait fejezi ki a nemzet jobb részének, mely önkénytelenül megilletődik tűneményes nagyságának vára-
zsától s érzi, hogy itt a vezér, ki egy hanyatlott század ködé-

ből váratlanul, mint a villám tűnik elő, hogy a komor sötétséget eloszlassa. Első nyilvános fellépése is (1825-ben) nagyszerű áldozat a magyar nyelv érdekében, mikor nagy adományával megalapítja a M. Tud. Akadémiát. A kicsinyes, csak helyi érdekekkel foglalkozó emberek helyében egy valódi nagyság, ki a bajokat, visszasságokat teljesen megérzi és hivatást érez magában legyőzésükre. „Egy nagy szenvedély uralkodik rajta: a magyar faj szeretete. Egy gondolat tölti el: a magyar faj fölemelése és jövőjének biztosítása.“ (Grünw. Széchenyi J. 7. 1.) Őaérettel valja meg 1842-ben a Kelet Népében: „Tizenhat esztendővel ezelőtt kimondhatatlan s több napi belső küzdelem után, és csak akkor, mikor látám, hogy senki azon tán egy kissé magasabb nézőpontról nem fogja fel nemzetünk állását, mint én, vagy ha igen, nem mer s újraöntés helyett mindig csak nyomorult toltozás van napirenden, — bizonyos órámban megesküdtem magamnak, hogy mitűn világosan mutatkoznak lelkem előtt nemesek a feltámadásnak, de nemzetünk egykori nagy kifejtetőségének is lebiztosb jelei, mindent el fogok követni, habár magam maradok is, mit e kettős cél elérésére lelkem sugal. És akkor . . . léptem a nyilvános élet tövis mezejére s itt meg kell vallanom, azon komoly elhatározottsággal, hogy én fogom, ha senki más, nemzetünk egykori fényének megvetni alapját, vagy legalább ezen célnak szentelni véglihegésémg földi pályámat.“

Még ifju korában, 1820-ban, mielőtt a nagy tettek megfogantak volna lelkében, megbatja a haza állapota. „Szívem vérzik, mondja, ha elgondolom s magamnak be kell val lánom, hogy melyre süllyedtél, s hogy csak elveszett szabad ságod adhatja vissza régi erődöt, vagy semmi a világon.“ Erős remény táplálja későbbi éveiben, hogy Európa népei megvénültek, de a magyarra a virulás hajnala csak most derült s „oly nyara, oly fénye fog bekövetkezni, a milyent a huszonnégy órai ész, tudniillik az ész többsége csak távolról sem sejt, a rozsdáiban elszütyedt magyar nem is képzelhet, a magyar sphaérából kiesett német magyar pedig gúnykacajjal illet.“ Nem késik illetett elragadtatásban kimondani, hogy a kised makkból idővel termő tölgyfa lesz, csak senki el ne gázolja. S ime felfogta már hivatását is, hogy az emberiségnek egy nemzetet megtartson, sajátosságait ereklyeként megőrizze, erényeit kiképezze. Hontitársaihoz a barsona hangján szól, hogy az egyes ember helyett a hazát kell felmagasztalni. A feladat tisztán áll előtte: „hazánkat urunk s földieink dicsőségére magasabbra emelni s mindenkinek sajátját szentnek tartván, lehető legtöbb honosinkat boldogítani. E feladatot azonban sohasem oldjuk meg, míg egyedül vámban, éghajlatunk mostohaóságában, néptelenségünkben stb. szóval még mindig valami másban keressük hátramaradásunk okát. mint éretlenségünkben, kifejtett intelligenciánk parányi-ságában s az ezekből szükségkép folyó makacs pártoltságában egy oly alkotmánynak, mely a nemzet nagyobb részét szinte minden polgári jussokból kizárja s ekképp (azt, t. i.) a nagyobb részt mind alkotmányunk, mind saját személyeink természetes ellenségévé teszi, vagy hogy jobban mondjam, kényszeríti.“ (Stad. 6. 7. 1.)

Széchenyi a tett embere volt. Nem azért utazott és időzött többször és huzamosabban Angliában, a gyakorlatiasság ama híres földjén, hogy el ne leste volna a sikeres tettek

eivarázsló erejét, melynek nálunk teljes hiányát fájdalommal érezte. Jellemzően és metszően jegyzi meg, hogy honfitársai egy verebet sem tudnának löni három-négy az iránt tartott gyűlés nélkül (Stad. 61.). „Szép szónok van köztök akárhány. Költők a mesék országából“. (Naplója.) De azt is tudta, hogy lelkében kialakított és megérlelt szándékai végrehajtásában sem a kormány, sem a megyék támogatására nem számíthat; ezért a társadalmi útát választja: egyesületeket alakít, hogy ezekkel büzdítse öntevékenységre és fegyelmeeze a fegyelmetlen társadalmat. Azon elv irányozta eljárásában, hogy „sem az országban, sem egyesek mindent nem tehetnek s ebből okvetlen folytania kell az egyesületi szellemnek, mely emberek között a legnagyobb, de egyszersmind a legszelidebb erő és hatalom.“ A Casinóval utját akarja egyengetni az osztályok egymáshoz közeledésének s a köztelviselés eszméjének. A löverszenynyel Pestre akarja az embereket csalogatni, hogy egymással s az idegenekkel megismeresse. Örövendve mondja, hogy míg gazdasági dolgokról beszél velök, balítéleteikből farag le egyet-egyét s nem egynek, kinek hosszú ittle volt, jelentékenyen megrövidítette. Pestből és Budából egyesített fővárost akar alkotni; gondolkozik és munkálkodik, hogy együtt a művészeteknek, tudományoknak, az iparoknak és kereskedésnek, a politikai életnek és szórakozásnak középpontjává váljék a testvérváros, mert csak így áradhatnak magasabb feltölgés és eszmék belöle szét az országba. Széchenyi három-négy évig foglalkozott egyesületek alakításával; de átlátta, hogy hatása általános csak úgy lehet, ha eszméit a saját útján hirdeti. Megírta három legnevezetesebb munkáját a Hitelt 1830-ban, a Világot 1831-ben és a Stadiumot, mely 1833-ban jelent meg. Addig elé senki sem mondta meg oly leplezetlenül az igazságot a nemzetnek, mint ő. Nem is ért még magyar könyv el oly sikert, mint az ő könyvei. Tapasztalata tárházából csak úgy önti a meggyöző igazságok árját. Hirdeti az önismeret jogosultságát, mely nélkül haladás és tökéletesedés nincsen. Nem hizeleg, nem tömjénez senkinek. Osztályosainak a mágnásvilág tagjainak szemére lobbantja, hogy a helyett, hogy a hátramaradást megszüntetnék, mit csinálnak? Talán az országgyűlésen izadnak? „Izadnak, igaz, eleinte azon szalmatűz mellett, melyét gyújtanak, de aztán, midön ez megsz. porán elaludt, mindenről gondolkoznak inkább, mint a honi dolgokról és egy föld, egy mulatságos külföldi út, de egy nyúl, egy róka érdekesebb tárgy előttök, mint a baza*.“

A kik közülök semmit sem tettek, nyíltan semmirevalóknak, elaljasodottaknak valija, megveti öket, mert sem németek, sem franciák, sem angolok, sem magyarok. Nem érdemlik az alkotmányt, függetlenséget, mert honszeretet, ahhoz képest, hogy a haza majd minden áldását rájuk balmozá, nem lakozik bennök. De nincs megelégedve a nemességgel sem, nincs általában a közállapotokkal. Kacagást vagy szánakozást ébresztönek nevezi azt a közmondást, hogy „Extra Hungariam non est vita . . . (Magyarországon kívül nincs élet.) A multat is kicsinyli, söt megtagadja: „Nem nézek én, megvallom, annyit hátra mint sok hazánfa, hanem inkább előre; nincs annyi gondom tudni, valaha mik voltunk, de inkább átnézni, idövel mi lehetünk s mik leendünk. A mult elesett hatalmunkból, a jövőnek urai vagyunk. Ne bajlódjunk azért hiábavaló reminiscenciákkal, de bírjuk

jükább elszánt bazaítségünk s hiv egyesülésünk által drága anyaföldünket szebb virradásra. Sokan azt gondolják: Magyarország volt; én azt szeretem binni: lesz.“ (Hitel 270 l.)

Ily kicsinyléssel beszél minden létezőről, csak hogy éleszen, ébresztszen; ha neve könyvei címlapján ott nem lett volna, mindenki féktelenkedő demagógot látott volna irójában, ki tüzzel-vassal rombolni akar.

De nemesak abban áll működése, hogy a létező viszonyokat kigúnyolja. Irányelveket állít fel, a melyek szerint haladnunk kell. A nemzetnek művelődésre és vagyamosodásra kell törekednie, mert ezek adják a függetlenséget. Az adófizető nép sorsát enyhíteni kell, legyen igazság téve közte és a nemesség között; a képviselőt elégtelen, ki kell terjeszteni az alsó osztályokra is; a törvény előtt legyen mindenki egyenlő. A vámok szüntöenek meg. Adózzék mindenki egyenlően az országgyűlésnek, a megyének s a közlelőkési eszközök költségeinek fedezésére. Csak így lesz a magyarból oly pyramis, melyet semmi ellenség el nem rombolhat. Csak úgy marad fenn az ország, ha viszonyai egészen átalakulnak. De ha Mohácsnál valóban meghalt a nemzet, mondja keserűen, „akkor fekdüjünk mi is szép elszánással, melyhez egyéb iránt semmi sem kell, mint apathia, nemzeti sírgödörnkbe s ha igaz, hogy valami más tart fogva, akkor görbedezünk tovább is láccaink alatt.“ (St. 10.)

Eszméi lassan lassan átjárják a nemzet mélyeit és magaslatait, bár kezdetben sokan jóindulatú rajongónak, gyakorlatiatlan légvárepítőnek, söt hazafiatlannak ítélik. Azonban Széchenyi épen gyakorlatiasságával, szakadatlan áldozataival, törbetetlen buzgóságával bizonyítja be bivatását: gyárakat épít az Aldunán sziklákat repeszt, Magyarországot összeköti a Kelettel, folyókat szabályoz, új mesterségeket honosít meg, új kereseti törásokat nyit. A maradiaknak mindenütt sikerülő vállalataival mutatja meg, hogy a kedvezőtlen viszonyok között is lehet hasznosan hatni a nemzet fejlődésére. Évszázadok mulasztását pótolja s hazaókat Nyugattal is megint összeköti. Nyilvánvalóvá lesz, hogy a fennálló intézményekkel tovább haladni nem lehet. Nyomdokába egyszerre gazdag élet virul, a közélet megtekli önzetlen, kitűnő hazafiakkal, „kik az ő eszményeit, érdekeit komolysággal, szilárdssággal, önfeláldozással képviselték s megalkotói lettek a nemzet történelme legfényesebb korszakának.“ A régi intézmények még fennállanak, de mindenütt új eszmék, új törekvések láthatók.

Még maga a kormány is, mely még régi szándékát, Magyarországnak anyagi és szellemi kiskorúságban tartását legalább leplezgetve, titokban ápolta, átvett egyet-mást az új eszmékből. Erre Széchenyi, ki a nemzet és kormány között a közleto szerepet akarja vinni — azt bangoztatja, hogy az agitacionak salkése ideig-óráig megszűnt. Az erő és élet, mely munkálkodása nyomán támadt, édes örömmel járják át szívet, a népszerűség verőfönye ö is melegítette. De nemes lelkét a lázas izgalom egyszerre megfélemlíti, rémlátások kezdik gyötörni, félti a nemzetet a veszélybe rohanástól. Aggódo lelke a baladás kiélezettebb mozzanataiban a felbomlás jeleit látja. De már hába törekszik útját állani saját eszméi hatalmának. „Mészse elmaradt az általa indított mozgalomtól.“ Gondolatai már behatoltak az egész nemzet szellemébe, mely most hatalmas erővel tör előre, Széchenyi nagyságát épen az mu-

* Idéve Grünwaldnál (Uj Magyarorsz. 269. l.)

tatja leginkább, hogy népszerűségét is feláldozza, hogy a nemzetre károsnak gondolt irányt leigazza. A közvélemény mindamellett most is kegyelettel nézi fényes alakját s Kosuth épen e kegyelet kitejezője, mikor a „legnagyobb magyar” nevet ruhazza reá.

Ime Széchenyi jelentősége. Működése megingatja a hagyományos formákat, a nemesi osztály gondolkozását más irányba tereli. Nem javasol az igazságszolgáltatás, közigazgatás átalakítására új alapokat. Azonban meg van győződve, hogy Mihelyt a nemzet lényege átváltozik, Mihelyt gazdagság, műveltség batják át: belátja nemzeti céljait, s a hagyományos formákat önmaga fogja szétrombolni, hogy léteinek új szilárd alapokat rakjon.

(Folyt. köv.)

Örök emlékül.

Alapítványi oklevél.

Egyszerű életmód, szorgalmas gazdálkodás által az Isteni kegyelem oda segítette törekvéseimet, hogy az egyház és haza javára, vallás erkölcs nemesítette nemzedék lépjen sorompóba helyettünk, utánunk; ez adott impulzust lelkembe, hogy segítsek ott a hol lehetőséges, mert én is hálásan emlékeztem mindig vissza a könyöröltes szívekre.

Én csikujtásnádi Darvas János 13 évig tanár Udvarhelyt és Marosvásárhelyt, 37 éveken keresztül lelkeskedéssel foglalkoztam, kolozsdobokai esperes kerület alesperese kolozs megye törvényhatósági bizottság tagja voltam, életkoromnak 75-ik, áldozó papságom 50-ik évében, jövő június 1-én 1846 lettem presbiter és ugyan akkor tényleges egyházi szolgálatba léptem, Isten dicsőségére lelkemnek üdvösségére és székely véreim sarjának előmenetelére, állandó alapítványnul: 9000 kilencezer forintot az az 18000 tizennyolcezer koronát teszek le a következő módzatok és feltételek szerint.

1) Az alapítvány mindig öröve men maradjon és mással össze nem elegyítendő.

2) Ha alapítványom a mostani élet fentartási körülmények szerint 4 tanulónak élelmezésére elegendő leend, ezen esetben kettő vérokonaimból, kettő pedig vagy esetleg, ha ilyen rokonnok nem lennének, hely, személy, származás különbség nélkül a csiksomlyói finöveldebe jó erkölcsű, szép jövőjű, vallásos tanulók vétessenek fel, a kik a jótévőkért imádkozni tartoznak.

3) Alapítványomat az erdélyi róm. kath. ösztöndíj alapon akarom elhelyezni, hol a felügyeleti és adományozási jog a róm. kath. status igazgató tanácsát illeti meg.

4) Jelezni kívánom különösen, hogy a fundatio a csiksomlyói finöveldebe lévén ugyan kötve, de ennek végzetével átvihető lesz a kolozsvári finöveldebe, illetőleg egyetemre is, ennek bevégeztével természetesen Csik Somlyóra tér vissza.

5) A kijelölés a két rokonra nézve, ha kettő találatik, a csikujtásnádi plebánost illeti az ottani rokonsággal egyetértőleg, a más kettőt pedig a csiksomlyói főgymnasiunai igazgató representatiojára a róm. kath. status méltóságos Igazgató tanácsa nevezi ki a 2-ik pontban foglaltak szemügyön tartá-

sával; ha ott nem találatuék két jó reményű ifjú, az igazgató tanács bárhonnán nevezhet ki.

6) Az alapítványi összegretek, mely jelenleg a kolozsvári takarékpénztár és hite bank részvénytársaságnál van elhelyezve, felvételére és az ösztöndíjalapba való betételére a méltóságos Igazgató tanácsot kérem fel.

7) Az alapítványra irányuló minden rendelkezésem hatalomkor lép batályba.

Ezen alapítványi okleveletem annak örök érvénye és hitelül teljes elhatározással, józan megfontolással sajátkezüleg ennél aláírtam a felkért tanak jelenlétében.

Bácsban, március 19-én 1896.

Darvas János,

alesperes plebános.

Biró Béla, apátplebános, *Pál István,* kan., ig. tan. előadó, mint tann *mint tauu*

533—1896

Ezen alapítványt az erdélyi róm. kath. Status igazgató tanácsa nevében elfogadjuk.

Kolozsvárt, 1896 április 13-ki ülésből.

Györffy Gyula s. k.

alelnök.

Szabó Alajos s. k.

jegyző.

*

Ezen nagyszerű alapítványnyal azonban még nem merült ki az adakozó jótékonyága, mert nemsokára az alapító levél kelte után már máj. 3-án a következő újabb alapítványnyal tette nevével emlékeztetéssel:

Tekintve, hogy az előbbi alapítvánnyról szóló alapító levelet az illetékes hatóság már végleg jóváhagyta, annak az alapító levélben kitüntetett 9000 frtra vonatkozó része már nem módosítható.

Tekintve, hogy a 9000 frt négy tanulónak tisztességes ellátására az élet viszonyainál fogva nem elégséges;

Tekintve, hogy a 9000 forint évi kamatja sok időre egészen ki alapítványomat 12000 forintra, én pedig életem végével azonnal foganatosíttatni óhajtom alapítványom élvezhetését:

Ennélfogva, mivel a 9000 forint 3 ifjúnak szükségletét fedezendő, még 3000 forintnyi alapítványt tűzök ki a 4-ik tanuló részére, tehát alapítványom összeg: együtt kitesz 12000 tizenkétezer forintot 24000 koronát, úgy azonban, hogy ez utóbbi 3000 forintnyi alapítványom kezelését határozottan szabályszerű számadások kötelezettsége mellett bízom a csiksomlyói róm. kath. iskolák alapját kezelő püspöki bizottmányra, az alapítvány adományozását egyedül és kizárólag pedig a megyés püspökre.

Ezen alapító leveletem annak örök érvényes hitelül teljes elhatározással, józan megfontolással sajátkezüleg írtam alá és írtam a felkért tanak jelenlétében.

Kelt Bácsban, 1896 május hó 21-én.

Biró Béla s. k. apát-plebános, mint tann. *Pál István* igazgató tanácsi előadó mint tann *Darvas János s. k.* alesperes plebános.

*

Miően ezen nagyszerű alapító leveleket kötelességszerűleg és példaadás okéért kész örömmel közöltük, tettük ezt nemcsak azért, hogy a halhatatlan emlékre érdemes alapító érdemei előtt hódolatunknak kifejezést adjunk, hanem hogy ezzel az Irodalmi Társulat nevében is elismerést nyilvánítsunk

a mi jötevének is, ki nehéz anyagi viszonyokkal küzdő társulatunknak kegyelmes püspök urunk után legnagyobb pártfogója. Vajha akadnának követői kik a szellemi haladásért ily bőkezű áldozatokkal igyekez nének sorompókba szállani. Isten legyen a nemes lelkű alapító bőséges jutalma!

KISEBB KÖZLEMÉNYEK

A polgári házasságkötés, bejelentée és anyakönyvezés tárgyában hozott elvi jelentőségű határozatok.¹⁾

15. A házasságkötésnél a felektől megkövetelhető alakszületek. Eljárás azon esetben, ha a házaspár avagy a tanúk a házassági anyakönyvi bejegyzés aláírását megtagadják. A m. kir. belügyminiszterek 1896. évi február 11-én 12.500 sz. alatt valamennyitörvényhatóság első tisztviselőjéhez kibocsátott körrendelete.

Noha a házasság megkötésénél a felektől megkövetelhető külső alakszületek tekintetében múlt évi november hó 26-án 130.374 sz. alatt körrendeletileg intézkedtem, noha továbbá azon kérdésben, hogy mily eljárás követendő akkor, ha a házaspár a törvényszerűen megkötött házasságról felvett anyakönyvi bejegyzés aláírását megtagadják, egy konkrét esetben múlt évi december hó 9-én 104.137 szám alatt kibocsátott rendeletemet az anyakönyvvezetők által olvasott szak közlönyben közzétettem, mégis újabb panaszok érkeznek hozzám a tekintetben, hogy egyes anyakönyvvezetők említett rendeleteimben foglalt meghagyásokhoz nem alkalmazkodnak.

Szükségesnek látom ennél fogva a fent jelzett kérdésekben tett rendelkezéseimet újlag a következőkben összegezni.

Kötelessége a házasságkötésnél közreműködő polgári tisztviselőnek szigorúan megkövetelni azt, hogy a házaspár és tanúk a polgári házasság önnevelés jellegéhez méltó és viszonyainak megfelelő tisztességes rubázatban jelenjenek meg.

Viszont azonban nem szabad a polgári tisztviselőnek ezen körülményeken túlmenni.

Tilos nevezetesen megkövetelni, vagy a házasságkötésnél való közreműködést attól tenni függővé, hogy a menyasszony menyasszonyi koszorút viseljen avagy általában szokásos jelvényeket használjon vagy bármilyen jelképes eseményeket végezzen.

Tilos továbbá megkövetelni, hogy a házaspár a házasság jogról szóló 1894. évi XXXI. t. 30 §-ában előírt két tanún kívül násznépet is hozzanak magukkal.

Mint hogy azonban az idézet törvénycikk 37-§-a szerint a házasságkötés nyilvánosan történik, természetes dolog, hogy ő szántából a násznép is megjelenhet a polgári tisztviselőnek a násznépet a megjelenéstől eltiltani nem szabad.

A mi ezek után az azon esetekben való eljárás illeti midőn a házaspár vagy a tanúk egyike vagy másik avagy mind annyian a házassági anyakönyvi bejegyzés (házasságkötésnél felvett jegyzőkönyv) aláírását, illetőleg irástudatlanság esetében kézjegyük odahelyezését vallási meggyőződésükre való hivatkozással megtagadják, a házasságkötésnél közreműködő polgári tisztviselőnek feladata felvilágosítani a házaspárt illetőleg a tanukat arra, hogy a házasság törvényszerű megkötése teljesen be van tejezve akkor, midőn a polgári tisztviselő a házaspárt a törvény értelmében házastársaknak

nyilvánítja. (1894. évi XXXI. t. c. 39. §.) Ennélfogva a polgári tisztviselő ezen bejelentése után a házaspár immár törvényes házastársak. A menyében a házaspár avagy a tanu ezen felvilágosítása dacára is megmaradnak vonakodásuk mellett, a polgári tisztviselő az 1894. évi XXXIII t. c. 20. §-ának 5. pontjában foglalt rendelkezésnek megfelelőleg a házassági anyakönyvi bejegyzés (házasságkötésnél felvett jegyzőkönyv) záradékában jegyezze meg, hogy a házaspár illetőleg tanúk a bejegyzés (jegyzőkönyv) aláírását vallási meggyőződésükre való hivatkozással megtagadják.

A házasság megkötéséről szóló tanúsítványt a házasságkötésnél közreműködő polgári tisztviselő azon esetben is köteles kiszolgáltatni, ha a házaspár avagy a tanúk a fentiek szerint a bejegyzés (jegyzőkönyv) aláírását, illetőleg kézjegyük odahelyezését megtagadják.

Mint hogy ezek szerint az a körülmény, hogy a törvényszerűen megkötött házasságról felvett anyakönyvi bejegyzést (jegyzőkönyvet) a házaspár avagy a tanúk alá nem írják, illetőleg kézjegyükkel el nem látják, a házasság érvényességére semmi befolyással nincs, főtétlenül filozófus polgári tisztviselőnek azon kijelentését, melylyel a házaspárt a törvény értelmében házastársaknak nyilvánította, visszavonni azért, mert a házaspár az anyakönyvi bejegyzést (jegyzőkönyvet) aláírni vonakodnak, főtétlenül filozófus továbbá a most jelzett okból megtagadni a házasságkötésről bélyeg-és díjmentesen kiszolgáltatandó tanúsítvány kiadását.

Ezek után felhívom cimedet, hogy körrendeletemet valamennyi anyakönyvvezetővel és a házasságkötésnél közreműködni hivatott egyéb polgári tisztviselővel azonos mihez tartás végett haladéktalanul közölje Részemről pedig kijelentem, hogy a jelen rendeletben foglalt intézkedések legfontosabb megtartására kiváló súlyt helyezek s az azok ellen netalán vétő közegeket a törvény teljes szigorával fogom sújtani.

Budapest, 1896. február hó 11-én.

16. Az 1894. évi XXXII. t. cikk 1. §-a alapján a gyermekek vallása iránt kötött megegyezés nem válik hatályossá, ha a házaspár között házasság nem jön létre. A házaspár a megegyezést közös beleegyezéssel a házasságkötés előtt megváltoztathatják és vissza is vonhatják. Ha a házaspár a megegyezés után, de a házasságkötés előtt egyvállásuakká válnak vagy ha a megegyezésben megállapított vallás a házasságkötéskor már egyik házaspárnak sem képezi vallását, a megegyezés erejét veszti. Ha a gyermekek vallására nézve egyességre lépett felek házassága bíróság felbontódik, az ennek folytán érvényét veszített megegyezés később akkor sem éled föl, ha a felek újra házasságot kötnék egymással.

A m. kir. belügyminiszter 1896. évi február hó 7-én 5175. szám alatt kelt határozata. S. sz. kir. város polgármesterének, F. J. 27 éves ág. ev. vallású és P. M. 21 éves róm. kath. vallású s -- i lakosok, házaspár, születendő gyermekek vallása iránt cimed előtt 1895. év okt. hó 6-án az 1894. évi XXXII. t. c. 1. §. alapján oly értelmű megegyezésre léptek, hogy gyermekeik valamennyien az anya vallását kövessék. Később ezt a megegyezést megbánva, az iránt folytatott cimedhez, hogy a megegyezést semmisítse meg és engedjék meg nekik, hogy születendő gyermekeik nemük szerint kövessék szülők vallását. Cimed ezenkérelmet elu-

tasította és a megegyezés visszavonásáról közokirat felvételét megtagadta, mert az 1894 évi XXXII. t.-cikk 3. §-a szerint különböző vallásfelekezetekhez tartozó házasságok között létrejött megegyezés csak az esetben változtatható, meg ha a különböző vallású felek közül valamelyik fél a másik bázastárs vallására tér át, úgy hogy a házasság egyvallásúak házasságává válik.

Cimed ezen határozatát a feleknek hozzám intézett felebbezés folytán a vallás- és közoktatásügyi és igazságügyi minister urak véleményének kikérése mellett felülvizsgálván, a határozatot megváltoztatom és címedet utasítom, hogy a megegyezés visszavonásáról az 1894. évi XXXIII. t.-cikkben és a vallás- és közoktatásügyi, igazságügyi és belügyi miniszternek 1895. évi 1674. V. K. eln. számú rendeletében megállapított alakszerűségeknek megfelelőleg a megegyezés visszavonásáról közokiratot vegyen fel és annak hiteles másolatát az idézett kormányrendelet első bekezdésében, említett módon szalgáltassa ki.

Kétségtelen ugyanis, hogy a gyermekek vallására nézve kötött megegyezés a házasság megkötése előtt érvényre nem juthat, érvényesítése tehát csak a házasságkötés időpontjával kezdődik, a miből következik, hogy az 1894. évi XXXII. t.-c. 1. §-ában említett „egyszersmindenkorra“, továbbá a törvény 3. §-ban előforduló „később“ kifejezések csak a házasság megkötését követő időre vonatkozhatnak.

Az 1894. évi XXXII. t.-c. 1 §-ában az „egyszersmindenkorra“ szó azt jelenti, hogy a házasság egész tartamára, az abból származó összes gyermekekre szól a megegyezés. Az a szó nem azt jelenti, hogy csak egyszer lehet megegyezni hanem azt, hogy az egyszeri megegyezés kiterjed a házasság egész tartamára, az abból származó összes gyermekekre. Ebből a szóból tehát nem lehet azt a következtetést levonni, mintha a házasságok közt csak egyszer történhetnék ily megegyezés, mely mindenkorra szól. Az 1. §. egyáltalában nem szól a kiegyezés megváltoztathatatlanságáról. Erről a 3. §-ban intézkedik a törvény, de ott is a rendszerinti esetet, vagyis a házasság tartama alatti megváltoztathatatlansága esetét szabályozza. Ha a kiegyezés megváltoztathatatlanság mint általános szabály a törvény 1. §-ából következne és a 3. §. az 1. §-hoz a kivétel viszonyában állna, akkor a házasságok megegyezésüket még akkor sem változtathatnák meg, haők a házasságkötés előtt egyvallásúakká válnak. Ez a következtetés pedig már csakugyan meg nem állhat.

A dolog valóban úgy áll, hogy a megegyezés az 1. § értelmében a házasság idejére és esetére vagy feltételezése mellett köttetik és ehhez képest csak a házasság megkötése idejében és esetében válik hatályossá. Ebből az alaptételből következik, hogy:

a) a megegyezés egyáltalán nem válik hatályossá, ha a felek között házasság nem jön létre;

b) hogy a megegyezés törvényes feltétele, t. i. törvényben előírt valláskülömbőség a felek közt, valamint az, hogy a megegyezésnek az apa vagy anya bevett, vagy törvényesen elismert vallására kell szólni, a házasságkötés ideje szerint ítélendők meg, úgy, hogy ha pl. a házasság a megegyezés után, de a házasságkötés előtt egyvallásúakká válnak, vagy ha a megegyezésben megállapított vallás a házasságkötéskor már egyik házasságkötésnek sem képezi vallását a megegyezés erejét veszti;

c) és ebből következik nevezetesen az is, hogy a házasságkötés a megegyezést az általános jogelvekkel is megegyezőleg közös beleegyezéssel a házasságkötés előtt megváltoztathatják és visszavonhatják;

d) végül, hogy ha a gyermekek, vallására nézve egyezségekre lépett felek házassága bírólilag felbontatván, ugyanazok a felek később újabb házasságot kötnek egymással, a korábbi házasságok felbontásával érvényét veszített megegyezés az újabb házasság megkötése dacára sem éled fel.

(Folyt. köv.)

I R O D A L O M

* **Előfizetési felhívás** Dr Boissarie „Lourdes története orvosi szempontból“ művére. Lourdes csodaeSEMényeinek hatása alatt áll 37 év óta a világ. Nincs nemzet, melynek fiai oda ne zárandokolólnának, hogy hitükben erősödjének, bajaikban vigasztalást, szenvedéseikben gyógyulást keressenek. Lourdes története ma-holnap egész irodalmat képvisel, s ha Lasserre ékes tolla a loursdes jelenések és gyógyulások történetét az egész világon elterjeszté, nem kevésbé értékes, sőt hitelen korunkban talán még nagyobb fontossággal bír Boissarie dr. fentjelzett művének megjelenése, ki Lourdesnak eseményeit mint orvos, tudós, s a loursdesi orvosi bizottságnak tagja tárgyalja. Öt éven át állandóan Lourdesban tartózkodott, hogy mint a tapasztalat és megfigyelés embere vizsgálja a rendkívüli gyógyulásokat. Hosszas megfigyeléseinek és tapasztalatainak eredménye a könyv, mely Francia-és Németországban nagy feltűnést okozott és számos kiadást ért. Nem lenne teljes Lourdesnak magyar irodalma, ha e művet közre nem bocsátanók. Május hó folyamán fog megjelenni. Tízedelme 8 r. 26 iv ára tízve 1 frt 60 kr., (növekedéppapoknak 1 frt 20 kr.), diszes vászonkötésben 2 frt 20 kr. (Sacerdotibus erga sacra.) Előfizetéseket elfogad Buzárovits Gusztáv könyvkiadósága Esztergomban és Dr. Haicl Kálmán plébános Garra-Szent Benedeken (Barsmege).

KÜLÖNFELÉK

— **Személyzeti.** Máthé István kolozsvári káplánt baróthi lelkészszé, Medgyesi János baróthi káplánt kolozsvári káplánna nevezte ki püspök urunk öngyméltósága. Szívvel üdvözlöljük!

— **Ürnapján** az ünnepi misét valamint a legfőnségesebb oltári szentségei való körmenetet usgs *Fábián* Sándor püspöki helyettes, székesegyházi kanonok úr végezte. Öröm volt látnunk a helybeli apácák vezetésé alatt a fehér ruhás kis leánykákat, a mint a legszentebb mellett két felelő haladtak s az útát körmenet alatt virágokkal tele szórták. Az egész istentiszteleten és körmeneten jelen volt usgs Nemes Sámuel helybeli törvényszéki elnök, usgs Novák Ferenc kir. tanácsos polgármester úr, úgyszintén a katonaság és városi tanács képvisellete.

— **Requiem.** Károly Lajos királyi herceg lelki üdvéért a requiem t. hó 1 én volt a székesegyházban. Jelen volt a katonaság, a polgári intézet a gymnasium és elemi iskola ifjúsága tanítóikkal s egy-két hívő.

— **Jótekonyság és hála.** A selyei róm kath. hitközség megbízásából örömmel jelentem ezen becses lap olvasóközönségének, hogy Nagyméltóságu Lönhart Ferenc kegyelmes atyánk egy iskola és kántor-tanítói lakás építésére, kegyes segélyül a jelzett egyházközséget 600 frt. adományával volt szives megörvendeztetni és anyagi szükségében segíyezni. Midőn ezen bőkezűségéért szegény hiveim

és a magam nevében hódolattal mondok hálás köszönetet Ő Nagyméltóságának, esdve kérem az isteni Gondviselést, hogy a szeretet és könyörületben határt nem ismerő jó Pásztort, egyházmegyéjének kormányzásában áldja meg szellemi és testi jóléttel, hogy kegyes atyai szívének sugallatát követve, a vallás terjesztése és a hiterkölesös nevelés tovább fejlesztésére sok áldozatot hozhasson. — P a p T a m á s, lelkész.

— **A szebenmegyei róm. kath. és általános tanítóegylet** együttes diszközyülést tartottak május hó 26-án a kir. kath. Terézárházban. Délelőtt 8 órákor hálaadó isteni tisztelet tartott a Teréz árház templomában, melyen mindkét egyesület tagjai megjelentek. — Az ünnepélyt a Kúlesey Himnusz eléneklésével nyitotta meg a tanító egyesület dalosköre. Prokupek Samuel terézárváhi igazgató lendületes lelkes beszédét mondott hazának tanítóinak elődjairól, az első kath. tanítókról. A feszült figyelemmel hallgatott beszéd után Zöld József elszavalta Ezredév Abrányi E. alkalmi költeményét, majd Bod Péter állami iskolai igazgató felolvastatta tartalomdús értekezését a Hazaszeretetről s végül utána a dalkör — a Szózatot énekelte el s végül a róm. kath. tanítóegylet Dr. Komlósi Ferenc szebeni prépostot disztagiává és Gidófalvi Gergelyt tiszteletbeli elnökévé választotta. Az általános tanító egyesület pedig Szt. György György miniszteri tanácsost választotta disztagiává. A gyűlés után a két egyesület tagjai és a gyűlésen jelen volt számos vendégekkel együtt közbejárt mentek, hol pohárköszöntők mondtak a királynak, a püspöknek, a miniszternek és számos jeles egyénre. Egy jelen volt.

— **Vettük** a köv. gyászjelentést. A felecsiki róm. kath. esperes-kerületi papság, úgy a saját, mint a rokonok és a csik-szentmihály-ajnádi hívek nevében a meghatottság érzetével tudatja, hogy Főtisztelendő Sz. Öt s Imre nyugalmazott csik-szentmihályi plebános, aranymisés áldozár, életűek 84. áldozó papsága 60 ik évében, a haldoklók szentségének fölvétele közben, rövid szenvedés után, f. é. május hó 29-én, estéli 11 órákor jobblétre szenderült. A boldogult hült tetemei f. é. június hó 1-ső napján fogtak a csik-szentmihályi róm. kath. temetőben a boldog feltámadás reményében elhelyeztetni; ugyanakkor fog lelki üdvéért a legszenteb szent mise-áldozat a Mindenhatóknak bemutatni. Nyugodjék békességben! Csik-Szent Mihály, 1896. május 30-án.

— **Az erd. róm. kath. irod. társ. pénztárába fizettek:** (Folytatása a 7. számnak.) *Darvas János* ajándékképen 30 frt Takó János ptg. 1896-ra 5 frt id. Balás Endre dr. elf. 1896-ra 4 frt. Veress István ptg. 1896-ra 5 frt. Simon Sándor rgt. 1896-ra 2 frt. Papp Gyula elf. 1896-ra 4 frt. Dr. Cserni Béla rgt. 1896-ra 2 frt. Veress Antal ptg. 1896-ra 5 frt. Lakatos Dénes elf. 1895-re 4 frt. 1896-ra 4 frt. Pál Anasztáz elf. 1895-re 2 frt. Kovács Lajos Torda ptg. 1896-ra 5 frt. Tompos Mátyás elf. 1894-re 4 frt. 1895-re 1 frt. Koncsag Ignác elf. 1895-re 4 frt. id. Agoston Lajos ptg. 1896-ra 5 frt. Texe János elf. 1896-ra 4 frt. Veress Lajos elf. 1896 I. felére 2 frt. Kolumbán Agoston rgt. 1895-re 2 frt. Péter József ptg. 1896-ra 5 frt. Flory József elf. 1895-re 4 frt. Csiki János ptg. 1895-re 5 frt. P. Kőrödy Berárd elf. 1895-re 4 frt. 1896-ra 2 frt. Kalapács Imre ptg. 1895-re 5 frt. Papp János rgt. 1896-ra 2 frt. Nagy Ignác elf. 1896-ra 2 frt. (I. félév.) Vajda Hunyadi szt. F. r. zárda elf. 1896-ra 4 frt.

Wiegand János elf. 1896-ra 4 frt. Kozma Döme ptg. 1896-ra 5 frt. Bence Lajos elf. 1896 I. felére 2 frt. Ince Domokos rgt. 1896-ra 2 frt. Péterffy János ptg. 1896-ra 5 frt. Szabó Ferenc elf. 1896 I. felére 2 frt. László József ptg. 1895-ra 5 frt. Balázs Ignác elf. 1894-re 1 frt. 1895-re 4 frt. Török Antal ptg. 1895-re 5 frt. Takó Béla rgt. 1893-ra 2 frt. 1894-re 2 frt. Tapody Tamás rgt. 1896-ra 2 frt. Dr. Mohay Sándor ptg. 1891-re 5 frt. 1892-re 5 frt. Péterffy Lőrinc rgt. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Kovács Mihály elf. 1895-re 2 frt. Sethal Ferenc ptg. 1896-ra 5 frt. Ferenc József elf. 1895-re 4 frt. Zomora Dániel ptg. 1896-ra 5 frt. Szentpál István r. 1898-ra 2 f. 1899-re 2 f. Pál István r. 1896-ra 2 f. Prokupek Samuel rgt. 1895-re 2 frt. 1896-ra 2 frt. Tözsér László rgt. 1892-re 2 frt. 1893-ra 2 frt. 1894-re 2 frt. 1896-ra 2 frt. Borszéki szt. Ferenc r. zárda elf. 1896 I. felére 2 frt. Pál Gyula rgt. 1895-re 2 frt. 1896-ra 2 frt. Mák Ferenc rgt. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Ferenci Lajos rgt. 1896-ra 2 frt. Görög Joakim rgt. 1896-ra 2 frt. Ozsváth Mózes rgt. 1895-re 2 frt. Lőrinc Sándor elf. 1896-ra 4 frt. Rettegi József rgt. 1896-ra 2 frt. Sallo Károly rgt. 1895-re 2 frt. Zachár János elf. 1896-ra 4 frt. Balogh Ferenc elf. 1896-ra 1 frt. 1897-re 1 frt. Szekeres János rgt. 1896-ra 2 frt. Waelek Zsófia rgt. 1895-re 2 frt. Hadnagy Mihály elf. 1896 I. felére 2 frt. Lajos Balázs rgt. 1895-re 2 frt. Balogh Lajos rgt. 1896-ra 1 frt. 1897-re 1 frt. Sántha János elf. 1892-re 4 frt. 1893-ra 4 frt. 1894-re 4 frt. Rác István elf. 1896-ra 1 frt. (I. negyed). Kovács Ferenc ptg. 1896-ra 5 frt. Gyulafelhérvári szt. Ferenc r. zárda elf. 1894-re 2 frt. 1895-re 2 frt. Gál Miklós elf. 1896 I. felére 2 frt. Markaly István elf. 1896-ra 2 frt. Lukács Vilmos rgt. 1896-ra 2 frt. Laiber Antal elf. 1896-ra 1 frt.

(Folyt. köv.)

— **Figyelmeztetés!** Tisztelettel kérjük a társulat minden rendű tagját, hogy illetteiket még e hónap folyamán szíveskedjenek beküldeni. Soknak előfizetési ideje már lejárt, a társulat tagjai pedig az alapsz. II. fejt. 6. és 7. ss. értelmében tagsági díjaikat még március hónap tartoztak volna befizetni. Lapot fenntartani költséges s léte csak a díjak pontos beküldéstől függ. A pénztári hivatal.

— **Pályázat.** Az ehedi róm. kath. kántor-tanító állomásra ezennel pályázat hirdettetik. Ez idő szerinti évi fizetése a) 80 kalangya buza — 80 frt. b) 80 kalangya zab — 56 frt. c) 30 szekér kemény tűzifa — kepe 36 frt — értékben; d) három holdnyi szántó és kaszáló jövedelme — 20 frt. e) készpénz 140 frt. Biztos kilitás van még államsegélyre, melyért a kérelem már felterjesztett. — Kitűnő új lakás, gazdasági épület, gyümölcsös és veteményes kert, — pince és gabonás. — Kötelessége: a kántori és tanítói teendők végzése. — Pályázók felhivatnak, hogy okmányait június 28-ik napjáig az ehedi iskolaszékhez adják be. — A június 29-ik napján tartandó próbára megjelenők, előnyben fognak részesülni. — Képezdétgyező ifjak is folyamodhatnak. — Ehedén, u. p. Deményháza. Marostordamegye, 1896 évi május hó 30-ik napján. Kalapács Imre, lelkész, iskolaszéki elnök.

Szerkesztői üzenet

L. P. úrnak. A fordítás hü, de formailag nem vált be. K. I. Cs. Szts. K. L. S. K. Gy.-Rem. Kor. N. közöljük.

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat. Felelős szerkesztő: Pál Antal.

Szerkesztőtársak: Bálint György, Péter János dr., Vass Albert, Zlamál Ágoston.

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafelhérvárt.